

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 23 april 1937 kl. 6 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner om upphävande av de vid 1936 års riksdag fattade beslut om skärpning av valbarhets- och behörighetsreglerna till kommunala förtroendebefattningar.

Konstitutionsutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft de inom andra kammaren väckta, till utskottet hänvisade motionerna nr 195 av herr *Senander m. fl.* och nr 292 av herr *Mårtensson m. fl.*

I motionen II: 195 hemställles, »att riksdagen upphäver det i följd fattade beslutet om utskyldsstreckets skärpning för innehavare av kommunala och andra samhällseliga förtroendeuppdrag».

I motionen II: 292 hemställles, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till 1938 års riksdag om upphävandet av de skärpta valbarhets- och behörighetsreglerna till kommunala förtroendebefattningar, som beslutades vid 1936 års riksdag».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till vederbörande motioner.

I den nya lagen om kommunalstyrelse för Stockholm av år 1935 infördes på initiativ av riksdagen en bestämmelse om sådan skärpning av det kommunala utskyldsstrecket, att den som häftar för honom påförda, under något av de tre sistförflutna kalenderåren förfallna utskylder till staden icke kan vara stadsfullmäktig. Samtidigt infördes i lagen om folkskoleväsendet i Stockholm motsvarande regel i fråga om medlemmar av folkskoleledningen. Härefter beslöt 1936 års riksdag i anledning av väckta motioner för sin del sådana ändringar i lagarna om kommunalstyrelse på landet och i stad, lagarna om församlingsstyrelse och om församlingsstyrelse i Stockholm, lagen om skolstyrelse i vissa kommuner samt lagen om landsting, att det år 1935 i den nya kommunalförfattningen för Stockholm införda skärpta valbarhets- och behörighetsvillkoret skulle göras tillämpligt å ordförande och vice ordförande i kommunalstämma och kyrkostämma, å kommunal-, stads- och kyrkofullmäktige, å medlemmar av kommunalnämnd, drätselkammare, kyrko- och skolråd, folk- och fortsättningsskolestyrelse samt biblioteksstyrelse ävensom å landstingsmän och medlemmar av landstingens förvaltningsutskott. Samtidigt begärde riksdagen hos Kungl. Maj:t skyndsamt utredning och förslag om införande i kommunallagarna av allmänna valbarhetsbestämmelser rörande kommunala uppdragshavare. De av riksdagen för dess del antagna lagändringarna godkändes sedermera av Kungl. Maj:t. Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 1937 och äga tillämpning i avseende

å val för tid, som helt och hållet infaller efter den 31 december 1936, men föranleda ej rubbning i beståndet av sådana val som eljest företagits före samma dag. Den av riksdagen begärda utredningen har icke kommit till stånd.

I fråga om sådana kommunala uppdrag, för vilkas innehavande kravet på rösträtt i kommunens angelägenheter utgör en förutsättning, gällde redan före de nyss omnämnda lagändringarna ett utskyldsstreck. Den som häftade för utskylder till kommunen för flera än två av de tre sista åren, förlorade sin rösträtt, sedan detta genom den nya röstlängden konstaterats. Därigenom upphörde också hans valbarhet, vilket enligt rättspraxis tillika innebar förlust för behörigheten att vidare innehava uppdraget. Såsom stöd för den beslutade skärpningen av detta utskyldsstreck har anförts, att det vore en rimlig fordran, att de, som erhöilo kommunala förtroendeuppdrag och åt vilka sålunda överlättes att disponera över kommunens och skattebetalarnas medel ävensom, beträffande kommunalnämndens och drättselkammarens ledamöter, att förvalta kommunens egendom, uppbära dess inkomster och i övrigt handhava dess drätsel, hade det samhällsintresse och det ekonomiska oberoende, att de för egen del både ville och kunde fullgöra de åligganden till kommunen, som de ålade och utkrävde av andra. Denna fordran har emellertid faktiskt upprätthållits inom kommunerna redan före den beslutade skärpta lagstiftningen i ämnet. I de sällsynta fall, då undantag härifrån må hava förekommit, lära dessa hava varit motiverade av tungt vägande skäl såsom sjukdom, oförvållad arbetslöshet eller annan liknande orsak. Att i sådana fall förklara en kommunal uppdragshavare obehörig att fortfarande innehava sitt förtroendeuppdrag kan icke vara motiverat. Det bör också beaktas, att skatten för närvarande först erlägges upp till två år i efterhand. Den skattskyldiges förhållanden kunna då på grund av mel-lankommande omständigheter av den art som nyss berörts vara helt förändrade. Den skärpning av utskyldsstrecket som valbarhetsvillkor, vilken beslöts åren 1935 och 1936, finner utskottet alltså icke befogad och kan befaras bliva till sina framtida verkningar skadlig. Då det är angeläget, att den förevarande lagstiftningen ändras innan den ännu hunnit bliva till men för det kommunala livet, hemställer utskottet,

1) att riksdagen i anledning av motionen II: 292 i skriveelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om skyndsamt utredning och förslag angående upphävande av de åren 1935 och 1936 beslutade skärpningarna av utskyldsstrecket som valbarhets- och behörighetsvillkor till kommunala förtroendeuppdrag;

2) att motionen II: 195 måtte anses besvarad genom vad utskottet ovan under 1) hemställt.

Stockholm den 20 april 1937.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande: herrar *Hallén, Strömberg, Gustaf Adolf Björkman, Oscar Gottfrid Karlsson, Sandegård, Källman, Per Andersson, Hagström, Härdin, Carlström*, Elon Andersson*, Fast, Holmbäck, Lundqvist, Andersson i Malmö, Andersson i Ovanmyra, Nordström i Torsby, Arnemark, Sundström i Skövde och Johansson i Tväråselet*.*

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herr *Holmbäck*, som anfört:

Allmän enighet torde råda om att endast den, som ordentligt fullgör sina ekonomiska skyldigheter mot kommunen, bör vara valbar till kommunala förtroendeuppdrag, men att å andra sidan den, som på grund av sjukdom eller arbetslöshet kommit att något år restera för kommunala utskylder, icke på denna grund bör utestängas från valbarhet. Anledningen till att — när man 1935 och 1936 för att utestänga skatteskolkare från valbarhet skärpte kommunallagarnas behörighetsvillkor för val till kommunala förtroendeposter — icke samtidigt regler gävos om att den, som på grund av sjukdom eller arbetslöshet kommit att restera för skatt, fortfarande skulle äga valbarhet torde endast legat i att man ansett det tekniskt omöjligt att införa dylika regler. Den uppfattning, man i detta hänseende hyste, torde vila på den undersökning i fråga om utskyldsstrecket, som verkställdes av särskilda kommitterade inom justitiedepartementet, i den 14 november 1918 avgivet betänkande med förslag till revision av fattigvårds- och utskyldsstrecken.

För min del inser jag, att stora svårigheter resa sig mot undantag från utskyldsstrecket som valbarhetsvillkor, så att personer, vilka på grund av sjukdom eller arbetslöshet restera för kommunalskatt, skulle behålla sin valbarhet. Kommitterades framställning synes mig dock icke vara avgörande. Vad kommitterade på ett bindande sätt visat upp är, att man icke har möjlighet att från ett generellt utskyldsstreck *som villkor för rösträtt* stadga undantag för dem, som på grund av sjukdom eller arbetslöshet kommit att restera för skatten. Den fråga, det här gäller, avser emellertid, om man kan hava sådan möjlighet i fråga om ett utskyldsstreck *som valbarhetsvillkor*. Bl. a. är därvid att märka, att det gäller mycket färre personer och att frågan om valbarheten icke behöver lösas genom röstlängden utan kan uppskjutas till senare tillfälle. Jag anser därför, att frågan om undantag från utskyldsstrecket för att bereda valbarhet åt personer, som på grund av sjukdom eller arbetslöshet restera för skatt, bör göras till föremål för utredning.

Med stöd av vad nu anförts hemställer jag,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i vilken omfattning de 1935 och 1936 beslutade skärpta villkoren för valbarhet till kommunala för-

troendebefattningar kunna mildras för att möjliggöra, att den, som på grund av sjukdom eller arbetslöshet icke kunnat erlægga kommunalskatt, måtte fortfarande bibehållas vid valbarhet, samt om på denna utredning grundat förslag till 1938 års riksdag.

2) av herrar *Gustaf Adolf Björkman, Per Andersson, Hagström, Carlström, Elon Andersson, Lundqvist, Andersson* i Ovanmyra, *Arne mark* och *Johansson* i Tväråselet, vilka ansett att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

»Riksdagen anhöll år 1930 i skrivelse till Kungl. Maj:t om framläggande snarast möjligt av förslag till skärpning av det kommunala utskyldsstrecket såsom valbarhetsvillkor. Sedan landshövding Hj. Hammarskjöld inom socialdepartementet verkställt utredning i ämnet, hemställde 1934 års riksdag i anledning av väckta motioner i skrivelse till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t efter verkställd allsidig utredning av frågan om skärpt kommunalt utskyldsstreck såsom villkor för valbarhet till kommunala förtroendeuppdrag måtte för 1935 års riksdag framlägga förslag till lagbestämmelser i ämnet. I den nya kommunalförfattningen för Stockholm — liksom i lagen om folkskoleväsendet i Stockholm — infördes därefter år 1935 på initiativ av riksdagen en skärpning av utskyldsstrecket som valbarhetsvillkor. I samband härmed anhöll riksdagen ånyo, att Kungl. Maj:t, i anslutning till riksdagens förut gjorda uttalanden, efter verkställd allsidig utredning av frågan om fullgjord skattebetalning såsom villkor för valbarhet och behörighet till kommunala förtroendeuppdrag måtte för 1936 års riksdag framlägga förslag till lagbestämmelser i ämnet. I anledning av väckta motioner beslöt sedan 1936 års riksdag för sin del överförande till de allmänna kommunallagarna m. m. av det närmast föregående år i kommunalförfattningen för Stockholm m. m. införda skärpta utskyldsstrecket såsom valbarhetsvillkor. Samtidigt begärde riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skyndsamt utredning av och förslag i fråga om införande i kommunal lag av allmänna valbarhetsbestämmelser rörande kommunala uppdragshavare. De av riksdagen för dess del antagna lagändringarna godkändes sedermera av Kungl. Maj:t. De trädde i kraft den 1 januari 1937 och äga tillämpning i avseende å val för tid, som helt och hållet infaller efter den 31 december 1936, men föranleda ej rubbning i beståndet av sådana val som eljest företagits före samma dag.

Riksdagen har sålunda allt sedan år 1930 vid upprepade tillfällen uttalat sig för en skärpning av utskyldsstrecket som valbarhetsvillkor till kommunala förtroendeuppdrag samt de två närmast föregående åren i detta hänseende vidtagit ändringar i kommunalförfattningarna. Denna riksdagens inställning i frågan vilar på uppfattningen, att de som erhålla kommunala förtroendeuppdrag och åt vilka sålunda överlämnas att disponera över kommunens och skattebetalarnas medel ävensom, beträffande kommunalnämndens och drätselkammarens ledamöter, att förvalta kommunens egendom, uppbära dess inkomster och i övrigt handhava dess drätsel, hava det intresse

att de för egen del både vilja och kunna fullgöra de åligganden till kommunen, som de ålägga och utkräva av andra. Riktigheten av denna uppfattning lärer icke kunna jävas. Härtill kommer dessutom, att den nya, skärpta lagstiftningen i ämnet faktiskt ännu icke trätt i tillämpning. Och det är hävdvunnen regel, att en lagstiftning icke ändras förr än den visat sig erhålla skadliga verkningar.

Utskottet hemställer alltså, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.»
